

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-478-8-7>

**SOCIAL-PSYCHOLOGICAL FORMS
OF THE ORGANIZATION OF INCLUSIVE EDUCATION**

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ
ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ**

Тkachenko O. T. Ткаченко О. Т.

*Post-graduate student of the Department
of General and Differential Psychology
K. D. Ushynskiy National Pedagogical
University of South Ukraine
Odessa, Ukraine*

*аспірантка кафедри загальної
та диференціальної психології
Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
м. Одеса, Україна*

Значущість інклюзивного навчання в сучасній педагогіці, завданням якої є вможливлення здобуття ефективної та якісної освіти всіма дітьми та молоддю з урахуванням їх спеціальних освітніх потреб, широко актуалізується та дискутується. Освітні установи потребують чітких рішень стосовно методів викладання в інклюзивному середовищі, доступності навчального змісту чинних освітніх програм для учнів із особливими освітніми потребами, а також ефективних форм, технологій та методів організації навчального процесу в умовах інклюзивної освіти.

Інклюзивні освітні умови – це вимоги, які висуваються до організації інклюзивного навчального процесу, дотримання яких сприяє його ефективній реалізації у межах закладу освіти та не суперечить спеціальним освітнім умовам [2].

Розглянемо форми організації навчального процесу у інклюзивних освітніх умовах. Однією з таких форм в інклюзивних школах є диференційоване навчання.

Зазначимо, що диференційоване навчання визнає учнів з особливими освітніми потребами здатними до вивчення предметів у різних режимах, з використанням різних методів і технологій, порівняно з їхніми однолітками, що мають нормотиповий розвиток. Диференціація та вибір на користь певного методу навчання залежить від рівня складності предмета, відповідно до цього і планується проведення уроку, послідовність вивчення матеріалу учнем, рівень доступності додаткових джерел для індивідуальної роботи учнів та додаткових занять для окремих учнів, спосіб контролю пройденого матеріалу.

Стосовно диференціації до учнів із особливими освітніми потребами пропонуються такі основні підходи:

- чітка постановка мети навчання, що відповідає поточному рівню учнів з особливими освітніми потребами;
- забезпечення вчителів та учнів навчально-методичними комплексами та ресурсами, що сприяють досягненню успіху та прогресу в навчанні;
- розробка методів подачі матеріалу та способів опитування з метою збільшити залучення учнів із особливими освітніми потребами до процесу навчання;
- пояснення теми уроку з опорою на практику, надання учням можливості працювати з конкретними матеріалами (наприклад, тканини, будівельні матеріали тощо);
- індивідуальне навчання та навчання у невеликих групах, що сприяє поступовому залученню учнів із особливими освітніми потребами до навчального процесу у загальному класі;
- забезпечення учнів із особливими освітніми потребами додатковими заняттями з метою формування в них основних навичок з базових предметів;
- проведення аналізу помилок учнів для чіткого визначення областей матеріалу, при вивченні якого можливі труднощі на наступних етапах навчання;
- розвиток «партнерської» або «товариської» системи навчання, в якій однокласники, що типово розвиваються, працюють зі своїми «особливими» однолітками в малих спільних групах або на додаткових заняттях, беручи участь у поясненні матеріалу [3].

Важливим у ході реалізації освітньої інклюзії в українських навчальних закладах постає використання досвіду зарубіжних країн. Розглянемо найпоширеніші форми організації навчального процесу в умовах інклюзивної освіти, що ґрунтуються на практиці американських та британських шкіл: мейнстримінг та ресурсний клас.

Мейнстримінг використовується для включення дітей із особливими освітніми потребами до загальноосвітнього процесу шляхом створення програм, беручи до уваги можливості та готовність до соціальної адаптації з тимчасовою інтеграцією дітей із особливими освітніми потребами на уроці в загальному класі або їхньою участю в позакласному заході [2]. У процесі спільної діяльності розширюється кількість соціальних контактів, що призводить надалі до кращого ставлення дітей із нормотиповим розвитком до однолітків із особливими потребами та полегшує процес їхнього включення до освітньої діяльності.

Ця форма організації навчального процесу передбачає навчання через дію. Учні, наприклад, намагаються створювати декорації своїми руками, вивчаючи властивості різних матеріалів, різні види діяльності і,

що найважливіше – навчаються працювати в одній команді. Крім того, беручи участь у таких спільних видах діяльності, діти привчаються приймати сильні та слабкі сторони одне одного і терпимо ставитись до різноманітних особливостей.

Робота в мейнстримінгу розвиває у дітей з особливими освітніми потребами комунікабельність, пристосованість до незвичних умов, навички незалежності, впевненості в собі. Діти з типовим нормативним розвитком навчаються виявляти турботу і делікатність, розуміти почуття своїх «особливих» однолітків.

Ресурсний клас може бути визначений як кабінет у загальноосвітній школі для проведення уроків з учнями з особливими освітніми потребами відповідно до спеціально адаптованої навчальної програми, що відповідає їх індивідуальним освітнім потребам [2]. Метою ресурсного класу є організація допомоги учням з особливими освітніми потребами в адаптації до вимог та середовища загальноосвітніх шкіл, соціуму, взаємодії з однолітками, що типово розвиваються.

Ресурсний клас забезпечує право навчати будь-яку дитину та дозволяє організувати навчальний процес відповідно до потреб кожного учня у найменш обмеженому середовищі. У цих класах для учнів є можливість поєднувати інклюзивне та індивідуальне навчання в умовах загальноосвітньої школи.

Через складну освітню ситуацію, що триває вже кілька років (пандемія, повномасштабне воєнне вторгнення), необхідно розглянути ще одну форму організації навчального процесу в інклюзивних умовах, а саме дистанційне навчання для дітей з особливими освітніми потребами. Дистанційне навчання – комплекс додаткових освітніх послуг, які надаються дітям із особливими освітніми потребами за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища, що ґрунтується на засобах обміну навчальною інформацією на певній відстані [1, с. 182].

Сьогодні завдяки такій формі організації інклюзивного навчання діти з особливими освітніми потребами мають шанс продовжувати навчання в індивідуальному режимі з урахуванням принципу диференціації. Кожна дитина займається за зручним для неї розкладом і в комфортному для неї темпі, режимі. Зазначена форма організації навчального процесу сприяє розвитку самостійності пізнавальної діяльності; допомагає організувати якісну підготовку учнів до сприйняття подальшого навчального матеріалу.

Таким чином, соціально-психологічні форми організації освітнього процесу в інклюзивних умовах (мейнстримінг, ресурсний клас, модель диференційованого та дистанційного навчання) є інструментом для реалізації інклюзивної освіти, що сприяє модернізації процесу навчання

в цілому, а також механізмом, що вдосконалює педагогічний процес. Представлені форми організації навчального процесу сприяють реалізації основних цілей загальноосвітньої школи: розкриття потенціалу кожного учня, індивідуалізації процесу навчання, соціалізації учнів, розвитку толерантного ставлення один до одного, залучення батьків до освітнього та виховного процесів.

Література:

1. Андриянова О. Ю., Каськова Л. Ф., Янко Н. В., Яценко П. И. Використання мультимедійних технологій в навчальному процесі під час дистанційного навчання. *Вісник проблем біології і медицини*. 2021. Вип. 3 (161). С. 181-184.
2. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. К.: ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
3. Луцан Н. Наукові підходи до організації навчання дітей з особливими освітніми проблемами. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*. Педагогічні науки. 2019. № 1. С. 152-156.

<https://doi.org/10.30525/978-9934-26-478-8-8>

DOI

THE CREATIVE SELF OF THE STUDENT IN THE STRUCTURE OF AXIOGENESIS

ТВОРЧЕ Я СТУДЕНТА В СТРУКТУРІ АКСІОГЕНЕЗУ

Fedyshyn R. V. **Федишин Р. В.**

*postgraduate student of the III year
of the Department of Social Psychology
Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

*аспірант III курсу
кафедри соціальної психології
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

У сучасних умовах розвитку та становлення освітнього процесу в Україні одним із головних векторів є підготовка успішних, конкурентоздатних спеціалістів (в тому числі студентів). В силу нових викликів, які стоять перед теперішнім сьогоденням, країна та суспільство потребує підготовки обдарованої молоді з максимальним розкриттям їх творчого потенціалу. За словами відомого українського дослідника процесу творчості В. Моляко: «Сучасний стан реалій зумовлює необхідність більш успішної реалізації людських ресурсів – у першу чергу творчого потенціалу кожної людини». Саме тому є